

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Jolanta Grabowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
w sprawie **P. K.**

skazanego z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 24 stycznia 2019 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na niekorzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt IV Kz [...],

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K.

z dnia 10 lipca 2017 r., sygn. akt VIII K [...],

**uchyła zaskarżone postanowienie i utrzymane nim w mocy
postanowienie Sądu Rejonowego w K.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 26 marca 2015 r. P. K. został uznany za winnego tego, że: w okresie od 2 października 2013 roku do dnia 4 czerwca 2014 roku w K. uporczywie uchylał się od wykonywania ciężącego na nim z mocy ustawy obowiązku opieki, poprzez niełożenie na utrzymanie małoletniej córki A. X., narażając ją przez to na niemożność zaspokojenia

podstawowych potrzeb życiowych, tj. przestępstwa zakwalifikowanego z art. 209 § 1 k.k., za co wymierzono mu karę 2 miesięcy pozbawienia wolności, z obciążeniem go kosztami sądowymi.

Wyrok ten uprawomocnił się bez zaskarżenia w dniu 16 kwietnia 2015 r.

Z uwagi na nowelizację w zakresie przepisu art. 209 k.k., dokonaną na mocy ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r., poz. 952), Sąd Rejonowy w K., postanowieniem z dnia 10 lipca 2017 r., wydanym na podstawie art. 4 § 4 k.k., stwierdził, że z mocy prawa nastąpiło wobec P. K. zatarcie skazania na karę 2 miesięcy pozbawienia wolności za występki z art. 209 § 1 k.k., orzeczonej wskazanym wcześniej wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 26 marca 2015 r.

Po rozpoznaniu zażalenia prokuratora na to postanowienie, Sąd Okręgowy w K., postanowieniem z dnia 27 września 2017 r., utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Od prawomocnego postanowienia z kasacją wniesioną w całości na niekorzyść skazanego wystąpił Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisu prawa karnego procesowego i materialnego, a mianowicie art. 15 § 1 k.k.w. w zw. z art. 4 § 4 k.k., polegające na zaakceptowaniu przez Sąd Okręgowy w K. błędnego poglądu Sądu Rejonowego w K., wskazującego, że w następstwie nowelizacji art. 209 § 1 k.k., dokonanej na mocy ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 952), niekaralne stają się zachowania polegające na uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego w sytuacji, gdy w opisie czynu przypisanego przed dniem 31 maja 2017 r., jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazano jedynie ustawę, co doprowadziło do wydania w niniejszej sprawie prawomocnego postanowienia o zatarciu skazania, podczas gdy zarówno przed dniem 31 maja 2017 r., jak i po tej dacie, ustawa nadal stanowi źródło obowiązku alimentacyjnego, o którym mowa w przepisie art. 209 § 1 k.k., a jedynie określenie jego wysokości musi być

skonkretyzowane w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo inną umową.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 10 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna.

Trafnie podnosi bowiem Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, że Sądy obu instancji wyraziły błędny pogląd prawny, iż nie jest obecnie penalizowany czyn polegający na uchylaniu się od łożenia na utrzymanie uprawnionych osób w wykonaniu obowiązku, którego źródłem jest ustawa, a w konsekwencji błędnie przyjęły, że skoro w opisie przypisanego P. K. czynu nie stwierdzono, aby uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego skonkretyzowanego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową, to jego czyn obecnie nie podlega karze, a więc skazanie ulega zatarciu.

Nie może jednak budzić wątpliwości, że również po dniu 31 maja 2017 r., od kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 952), która nadała obecne brzmienie art. 209 § 1 k.k., ustawa wciąż stanowi jedno ze źródeł obowiązku alimentacyjnego, a przy tym obowiązek ten musi zostać skonkretyzowany co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem lub w innej umowie. Wprowadzone zmiany legislacyjne nie oznaczają, że nastąpiła dekryminalizacja wszystkich zachowań polegających na niewykonywaniu obowiązku alimentacyjnego, którego źródłem jest ustawa. Częściowa dekryminalizacja nastąpiła jedynie w odniesieniu do takich zachowań sprawców, wobec których obowiązek alimentacyjny nie został określony co do wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie lub umowie. Stanowisko to zostało już przedstawione i wsparte przekonującą argumentacją w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17 (OSNKW 2018, z. 3, poz. 24) i do tych szczegółowych wywodów należy się w tym miejscu odwołać, zbyteczne byłoby powtarzanie ich tu w pełnym zakresie.

W motywacyjnej części wskazanego postanowienia Sądu Najwyższego słusznie podkreślono przy tym, że ocena dokonywana na potrzeby zastosowania art. 4 § 4 k.k. sprowadza się do ustalenia, czy czyn objęty prawomocnym wyrokiem jest nadal czynem zabronionym pod groźbą kary w nowej ustawie. Ocena ta nie może ograniczać się jednak do analizy ustalonego w wyroku opisu czynu zabronionego, gdyż ten - siłą rzeczy - ma odpowiadać przepisowi karnemu sprzed jego zmiany. Uwzględniać musi ona bowiem całokształt czynu, który był przedmiotem osądu i przypisania przestępstwa. Przepis art. 4 § 4 k.k. nakazuje jedynie ustalić, czy czyn objęty wyrokiem jest nadal czynem zabronionym pod groźbą kary. Porównaniu podlega więc nie zespół ustawowych znamion określony w obu ustawach, a to czy konkretne przestępstwo, rozumiane jako zachowanie będące zdarzeniem historycznym, którego dotyczy prawomocny wyrok, jest nadal zabronione przez ustawę, która weszła w życie po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić trzeba, że w stosunku do P. K. miało miejsce skonkretyzowanie obowiązku alimentacyjnego. Z materiału dowodowego sprawy jednoznacznie wynika bowiem, że P. K. na mocy wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w K. z dnia 20 grudnia 2010 r., sygn. akt III RC [...] został zobowiązany od dnia 29 października 2010 r. do płacenia tytułem alimentów na rzecz małoletniej córki A. M. K. kwoty 500 złotych miesięcznie. Aktualnie uprawniona do alimentów nosi nazwisko matki – X..

Skoro zatem obowiązek alimentacyjny wobec P. K. został skonkretyzowany co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, to czyn skazanego także zatem w świetle nowego brzmienia art. 209 § 1 k.k. stanowi występki określony w tym przepisie. W tym stanie rzeczy, wbrew stanowisku wyrażonemu przez orzekające Sądy, wejście w życie przywołanej wcześniej nowelizacji nie spowodowało skutku, o jakim mowa w art. 4 § 4 k.k. Wadliwe przy ocenie kwestii zastosowania powyższego przepisu było zatem ograniczenie się jedynie do opisu czynu przypisanego skazanemu w prawomocnym wyroku, zamiast uwzględnienia całokształtu zachowania skazanego w znaczeniu historycznym. Takiego zachowania dotyczy przecież prawomocny wyrok. Okoliczność, że opis czynu nie zawiera wszystkich obecnie wymaganych znamion nie może mieć w tej sytuacji

przesądzającego charakteru, skoro miał on odpowiadać (i odpowiadał) opisowi przestępstwa przed zmianą ustawy. W orzecznictwie podkreśla się zasadnie, że badając kwestię depenalizacji sąd nie może poprzestać jedynie na sprawdzeniu, czy opis czynu przypisanego sprawcy w wyroku ograniczał się do stwierdzenia, że obowiązek alimentacyjny wynikał z ustawy, ale musi ustalić, także na podstawie badania akt głównych sprawy, czy ten obowiązek był również określony co do wysokości w wymaganej nową ustawą formie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2018 r., IV KK 446/18, LEX nr 2583089). W rozpatrywanej sprawie wystarczyło więc zapoznać się z treścią odpisu wyroku zaocznego sądu rodzinnego ustalającego wysokość obowiązku alimentacyjnego a zalegającego w aktach sprawy.

W świetle powyższego podniesiony w kasacji zarzut rażącego naruszenia art. 15 § 1 k.k.w. w zw. z art. 4 § 4 k.k., jest zasadny. Stwierdzone uchybienie niewątpliwie miało istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, gdyż doprowadziło do niezasadnego stwierdzenia zatarcia skazania. Dlatego też koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego postanowienia i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K..

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.